

Advies

Verzoekschrift over de Integrale Jeugdhulp

Verzoekschrift van 22 maart 2004 tot wijziging van de voorstellen van decreet betreffende de integrale jeugdhulp en betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gelijke kansen
Parl.St. VI.Parl. 2003-2004, nr. 2276/1

1. INLEIDING

De vzw Raad van Ouders van de Jeugdhulp, een pluralistisch ondersteuningscentrum voor ouders en ouderverenigingen van de jeugdzorg in Vlaanderen en Brussel, heeft een verzoekschrift ingediend om een wijziging aan te brengen in de voorstellen van decreet rond de integrale jeugdhulp en de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.¹

Het centrale punt in het verzoekschrift is de vraag om in beide voorstellen van decreet consequent het onderscheid te maken tussen enerzijds personen met opvoedingsverantwoordelijkheid en anderzijds personen die een opdracht als jeugdhulpaanbieder uitoefenen.

De Raad van Ouders van de Jeugdhulp meent dat een jeugdhulpaanbieder (als natuurlijke persoon) niet als een opvoedingsverantwoordelijke beschouwd kan worden omdat enkel de ouders over het ouderlijk gezag beschikken. Als een minderjarige bij een natuurlijke persoon geplaatst wordt (bijvoorbeeld in een pleeggezin) dan moet deze persoon volgens de Raad van Ouders steeds als een hulpaanbieder en niet als een opvoedingsverantwoordelijke beschouwd worden.

2. OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

2.1. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind erkent de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ouders voor de voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. In deze ouderlijke opvoedingsverantwoordelijkheid is het belang van het kind de allereerste zorg.

Artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind houdt echter niet in dat de zorg voor het kind ook steeds uitsluitend door de ouders moet of kan worden opgenomen.

Artikel 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind erkent immers het recht op bijzondere bescherming en zorg voor kinderen die niet bij hun ouders kunnen leven. Bij een plaatsing in een pleegezin of in een instelling formuleert artikel 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind evenwel dat op passende wijze rekening gehouden moet worden met de wenselijkheid van de continuïteit in de opvoeding van het kind.

¹ Op het ogenblik van de redactie van dit advies is deze suggestie enigszins voorbijgestreefd, gezien beide voorstellen van decreet op 20/04/2004 in de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen werden goedgekeurd.

2.2. Overwegingen bij de stelling in het verzoekschrift

Het cliëntbegrip in de integrale jeugdhulp is contextgebonden

In de integrale jeugdhulp (verder afgekort als IJH) vormt de minderjarige het aangrijpingspunt voor de hulp, maar ook ouders en andere personen uit de leefomgeving kunnen cliënt zijn of deel uitmaken van het cliëntsysteem.

Bij de definiëring van de personen die van betekenis kunnen zijn bij de jeugdhulp aan de minderjarige is in beide voorstellen van decreet een onderscheid ingebouwd tussen ouders en opvoedingsverantwoordelijken.

De 'ouders' worden omschreven als de personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag over de minderjarige. Onder de 'opvoedingsverantwoordelijken' worden in de voorstellen van decreet alle andere personen verstaan die op een duurzame wijze de feitelijke bewaring hebben over de minderjarige. Als voorbeelden vermeldt de toelichting de grootouders, de stiefouder, de partner van één van de ouders of om het even welke derde die de minderjarige feitelijk opvoedt.²

Bij de invulling van het begrip 'ouders' hanteren de voorstellen van decreet de juridische terminologie, n.l. het titularis zijn van het ouderlijk gezag. Bij de term 'opvoedingsverantwoordelijken' wordt naar een feitelijke situatie verwezen, n.l. het op een duurzame wijze de feitelijke bewaring hebben over een minderjarige.

Opvoedingsverantwoordelijkheid en ouderlijk gezag

De term opvoedingsverantwoordelijkheid komt in het Burgerlijk Wetboek niet voor, maar het is duidelijk dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van de minderjarige in het juridische begrip 'ouderlijk gezag' vervat zit.

Inhoudelijk bevat het ouderlijk gezagsrecht echter verschillende bevoegdheden. In de rechtsleer³ wordt een onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld het recht op persoonlijk contact, het recht van dagelijkse zorg, het recht om te beslissen

² Voorstel van decreet betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2003-2004, 2056/1, p.7-8; Voorstel van decreet betreffende de minderjarige in de integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI Parl. 2003-2004, 2063/1, p.8-9

³ Zie ondermeer POELEMANS, B., "De nieuwe regeling van het ouderlijk gezag" in SENAEEVE, P. *Co-ouderschap en omgangsrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1995, 71-73 en G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, A. WYLLEMAN, G. VERSCHULDEN en S. BROUWERS, "Overzicht van rechtspraak. Personen- en familierecht 1995-2000", *T.P.R.* 2001, 1931-1932 waarin m.b.t. het recht van bewaring een onderscheid gemaakt wordt tussen de materiële bewaring (de dagelijkse zorg) en de juridische bewaring (het nemen van meer fundamentele beslissingen).

over fundamentele kwesties (zoals o.a. de filosofische en religieuze opvoeding, taal- en schoolkeuze, medische ingrepen), het recht om te goederen te beheren, het recht om de minderjarige in rechte te vertegenwoordigen...

Als een kind niet met de ouders samenleeft dan betekent het dat de dagelijkse zorg voor het kind niet door de ouders zelf wordt opgenomen. In dit geval zal een andere persoon de dagelijkse zorg of het dagelijks pedagogisch handelen voor het kind op zich moeten nemen. Het nemen van dagelijkse opvoedingsverantwoordelijkheid betekent echter niet dat tegelijk het hele ouderlijk gezag van de ouders naar de 'opvoedingsverantwoordelijke' wordt overgedragen.

Ook al staan ouders niet in voor de dagelijkse pedagogische handelen, ze moeten wel in belangrijke mate bij het opvoedingstraject van het kind betrokken kunnen blijven. Naast het dagelijks opvoedend handelen, vergt een opvoedingstraject immers ook keuzes en beslissingen rond meer fundamentele zaken zoals de levensbeschouwelijke opvoeding, de taal en schoolkeuze, de ontspanning, de medische ingrepen. Opvoedingsverantwoordelijkheid van de ouders reikt dus verder dan het opnemen van de dagelijkse zorg voor het kind.

In beide voorstellen van decreet wordt de algemene opvoedingsverantwoordelijkheid van de ouders uitdrukkelijk erkend. Ouders moeten immers in alle omstandigheden bij de opvoeding en de ontwikkeling van het kind betrokken worden.

Tegelijk wordt in beide voorstellen ook erkend dat de dagelijkse zorg door een andere persoon dan de ouder kan worden opgenomen indien het belang van het kind dat vereist. Deze opvoedingsverantwoordelijken worden evenwel niet met de ouders gelijkgesteld, noch komen ze in de plaats van de ouders. Maar ze worden in de voorstellen van decreet wel als belangrijke complementaire partners in de opvoeding en de hulpverlening erkend.

Voor het Kinderrechtencommissariaat is het een stap vooruit dat in de integrale jeugdhulpverlening naast het ouderlijk verantwoordelijkheidsrecht ook het dagelijks opvoedend handelen een duidelijke plaats krijgt. Als een andere persoon de dagelijkse zorg voor het kind opneemt, vereist het belang van het kind dat het dagelijks pedagogisch handelen in de regelgeving ook effectief erkend wordt. Als iemand dagelijks voor een kind zorgt, draagt die persoon ook verantwoordelijkheid voor het pedagogisch handelen. In functie van die dagelijkse zorg moet deze persoon ook beslissingen kunnen nemen en verantwoordelijkheid kunnen nemen ten behoeve van het kind.

3. ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Opvoedingsverantwoordelijkheid van ouders reikt verder dan het opnemen van de dagelijkse zorg voor een kind. Opvoedingsverantwoordelijkheid van de ouders sluit aan bij de juridische betekenis van ouderlijk gezag;
- Het opnemen van dagelijkse zorg voor een kind moet volgens het Kinderrechtencommissariaat ook erkend worden als het dragen van verantwoordelijkheid voor de opvoeding. Het realiseren van deze concrete zorg kan ook door andere personen dan de ouders gebeuren;
- Bij een plaatsing in een pleeggezin ligt de dagelijkse zorg en het dagelijks opvoedend handelen in de handen van de pleegouder(s). Het Kinderrechtencommissariaat meent dat deze pleegouders ook als opvoedingsverantwoordelijken erkend moeten worden.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
april 2004